

Josip Oslić, Alojz Čubelić i Nenad Malović (ur.), *Filozofija i teologija u kontekstu znanstveno-tehničke civilizacije*. Zbornik radova, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2016, 351 str.

Kad je 1968. godine tübingski profesor Joseph Ratzinger, danas papa u miru Benedikt XVI., u svojem maestralnom *Uvodu u kršćanstvo* položio suvremenog teologa prisposobio Coxovu klaunu koji je svoju doslovno goruću poruku neuspješno pokušavao prenijeti seljanima (u priči su naime izgorjeli i cirkus i selo), imao je pred očima analognu sliku odnosa *teologa* i *svijeta* krajem šezdesetih godina 20. stoljeća. Teolozi su govorili, tiše ili glasnije, a svijet je *slušao*, ipak ne shvaćajući da je on sam istinski zainteresirana strana, odnosno da će u slučaju nerazumijevanja njihova govora — poslužimo se ponovno spomenutom pričom — čitavo selo vrlo vjerojatno izgorjeti. Namjerno istaknuvši glagol *slušati*, ovdje želimo podsjetiti kako se upravo u to vrijeme u našim lokalnim okvirima dogodio glasoviti dijalog u zagrebačkom Studentskom centru koji su na temu *filozofija i kršćanstvo* vodili teolog Mijo Škvorc iz Družbe Isusove i tada vodeći marskistički teoretičar Branko Bošnjak. Valja dakle priznati kako je neovisno o ishodu, odnosno (ne)razumijevanju poruke teologâ, tada još uvijek postojala temeljna spremnost za dijalog i slušanje, pa čak i u hrvatskom društvu, koje je u to vrijeme bilo nedvojbeno određeno i ograničeno komunističkim totalitarizmom. U naše vrijeme, gotovo pola stoljeća kasnije, izvanjske okolnosti su se promijenile, a *gorući problem* nije postao manji, nego se, štoviše, nametnuo kao još složeniji i akutniji. S jedne strane znanstveno-tehnički napredak, koji je baš tih šezdesetih godina 20. stoljeća počeo uvelike mijenjati svakodnevicu

sve širih slojeva svjetske populacije, do danas se odvio i odvija se nekoć neslućenom brzinom, tako da više ne govorimo o znanstveno-tehničkom *napretku*, nego naprosto o činjenici da živimo u znanstveno-tehničkoj *civilizaciji*. S druge pak strane, nekoć teorijska osporavanja znanstvenosti filozofskog i teološkog govora, pa čak i čitave humanistike kao takve, konkretizirala su se u činjenici da taj govor danas malotko uopće želi *slušati*. Nameće se, dakle, zaključak da se od krize kroz koju su tijekom 20. stoljeća prolazile filozofija i teologija, a koju je obilježilo kako osporavanje odgovora koje su one nudile tako i njihove same znanstvenosti — danas stiglo na još nižu točku, u kojoj se usidrila kriza čije je glavno obilježje *ravnodušnost*, u prvom redu prema filozofiji i teologiji, ali i prema humanistici uopće. Tomu smo na svoj način nažalost bili svjedoci i u nedavnim događajima na zagrebačkom sveučilištu.

Hvale vrijedan, a u nas i izvoran odgovor na tu goruću krizu dali su nastavnici Katedre za filozofiju Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu — pročelnik prof. dr. sc. Josip Oslić, prof. dr. sc. Alojz Čubelić i doc. dr. sc. Nenad Malović — svojim istraživačkim pothvatom, koji su u ožujku prošle godine okrunili zbornikom radova pod naslovom *Filozofija i teologija u kontekstu znanstveno-tehničke civilizacije*. Izvornost projekta koji je iznjedrio radove devetnaestoro vrsnih znanstvenica i znanstvenika ponajprije se ogleda u pokušaju da se kriza humanističkih znanosti, navlastito filozofije i teologije, sagleda kroz *temeljito propitkivanje same biti i utjecaja humanističkih znanosti u potrazi za smislom bitka* — kako to ističu sami urednici — znajući pritom da su dosadašnja istraživanja bila uglavnom fragmentarna, osvjetljavajući tek neke vidike predmetne problematike.

Metodološko jamstvo sveobuhvatnosti pristupa toj teškoj i širokoj temi urednici zbornika osigurali su kroz četiri cjeline koje se prirodno nadovezuju jedna na drugu. Ne želeći ulaziti u prikaz pojedinih cjelina i(li) radova, ovdje ćemo tek ukratko izložiti strukturu tog istraživačkog projekta. Tako uvodna razmatranja uokviruje naslov *Humanističke znanosti pred suvremenim izazovima* (Srećko Koralija, Alojz Ćubelić, Franjo Mijatović i Saša Horvat). Potom se po ustaljenoj i prokušanoj praksi pristupa pitanju samog uvjeta mogućnosti daljnjeg istraživanja, što podrazumijeva traganje za odgovorima na sva ona pitanja koja se rađaju u *Epistemološkim previranjima* (Marco Moschini, Bojan Žalec, Danijel Tolvajčić — Hrvoje Šijak, Nenad Malović — Ivana Bošnjak). Konačno dolazimo do srca ovog zbornika, koje čine radovi pod naslovom *Filozofija i teologija*, u kojemu se među ostalim kroz promišljanje uz encikliku pape Ivana Pavla II. *Fides et ratio* dolazi i u izravan dodir sa suvremenim Učiteljstvom Crkve (Josip Oslić, Ivan Karlić, Iva Mršić Felbar, Ivan Dodlek). Na kraju slijedi posljednja, ali ne manje važna cjelina, koja kroz naslov *Moral i religija* zapravo progovara o konkretnoj, a to znači povijesnoj i upravo svakodnevnoj dimenziji na koju se nužno odražava i u kojoj se u konačnici jedino i rješava pitanje koje taj istraživački projekt problematizira (Aleksandra Golubović, Ivan Šestak — Tea Knezić, Janez Juhant, Mile Babić).

Čitatelj koji se odvaži na studiranje ovdje prikupljenih znanstvenih članaka ubrzo će zamijetiti karakteristične tematske niti koje povezuju ne samo radove pojedinih cjelina, nego i same cjeline međusobno, što potvrđuje da je naša javnost u ovom zborniku dobila ne samo raznovrsno (što po opsegu tema, što po izboru autorâ), nego i konzistentno i jasno djelo. Jedna od takvih niti svakako je i ona koja razotkriva domi-

nantni redukcionizam našeg vremena — onaj koji se očituje u svodenju čovjeka na sredstvo za postizanje profita. Tako se odmah u uvodnom razmatranju upozorava na kapitalistički mentalitet ulaganja u *isplativo*, što se onda kao po sebi razumljivo pretvara u pitanja: Jesu li filozofija i teologija beskorisne i neisplative znanosti? Štoviše, jesu li uopće znanosti? Taj izazov, koji se na svoj način tematizira u svim radovima zbornika, svoje zaključno razrješenje pronalazi baš u završnim promišljanjima o *Moralu i religiji*, i to možda najjasnije polazeći od personalizma Stjepana Tomislava Poglajna (1906. — 1990.). Njegove domišljene teze, naime, otklanjaju zabludu u koju smo skloni vjerovati — da su svi veliki redukcionizmi *danās iza nas*. Neovisno o povijesnoj činjenici da se u *razvijenom svijetu čovjeka više ne reducira ni na državu i(li) naciju*, kao ni na *klasu*, suočeni smo s jednako razarajućom stvarnošću redukcionizma kao takvog, makar se u naše vrijeme on realizira u ime *profita* kao vrhovnog idola znanstveno-tehničke civilizacije. Na koji god fragment stvarnosti redukcionizam svodio čovjeka, on u svojoj biti uvijek negira integralnu strukturu čovjekove naravi (biološku, duševnu i duhovnu), a samim time i ljudsku osobu kao *id quod est perfectissimum in tota natura*, što je opet nemoguće shvatiti izvan personalizma u kojem je čovjek otvoren Transcendenciji baš u njezinoj kršćanskoj naročitosti. Ta pak naročitost podrazumijeva tri temeljne stvarnosti: Bog je osobna zbiljnost; Isus Krist — utjelovljeni Božji Sin — iskazao je vrhunsku ljubav podnijevši zastupničku smrt na križu *kako bi se čovjeku ponovno dogodila neslućena Božja blizina*; budući da je Krist umro za sve ljude, svi su ljudi jednaki u svojem dostojanstvu i ljudska je osoba uistinu *omnium naturarum dignissima*, pri čemu to posljednje nužno donosi i etičke implikacije koje su uvi-

jek praktične i konkretne. Govor pak o praktičnosti i konkretnosti ponovno nas vraća na promišljanje nad ranije spomenutom enciklikom *Fides et ratio*, koja nas — kako ovaj zbornik jasno podsjeća — potiče da istinu tražimo *tamo gdje je možemo naći, dakle unutar svijeta i u najbližoj blizini bližnjega*.

Jasno je da upravo spomenuta rješenja koja predlaže ovaj zbornik ulaze u polje metafizičkih spoznaja. One doduše nemaju *prinudnu*, ali ipak imaju *dostatnu evidenciju*, zbog čega je njihovo (ne)prihvatanje uvijek slobodan i odgovoran, specifično ljudski čin. No, izvan dimenzije slobode i odgovornosti nije ni moguće krenuti u učinkovitu potragu za odgovorima na tolika pitanja koja se rađaju u znanstveno-tehničkoj civilizaciji, koje smo i sami dionici. Ovaj zbornik radova sadržajno predstavlja iznimno vrijedan prinos u toj potrazi, ali i odgovoran i hrabar čin da je se uopće ozbiljno i započne. Stoga i zaslužuje bezrezervnu preporuku.

Vedran Šmitran

Mario Cifrak, *I riječ je Božja rasla: Od kerigme do evanđelja*, Biblioteka *Biblica 21*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2016, 140 str.

Prikaz upravo objavljene knjige pod naslovom *I riječ je Božja rasla: Od kerigme do evanđelja* bibličara Marija Cifraka započinjem optimističnom konstatacijom. Naime, stanje literature iz biblijskog područja na hrvatskom jeziku konstantno se poboljšava tijekom tri-desetak ili nešto više proteklih godina. Sjećam se prigoda kada sam kao predavač u popisu literature za neke biblijske kolegije mogao ponuditi studentima, uz stranu literaturu, tek pokoji naslov na hrvatskom jeziku.

Među djelima na hrvatskom koja se odnose na razne grane biblijske znano-

sti, koja su objelodanjena tijekom tih godina, česti su prijevodi s više stranih jezika (primjerice njemačkog i engleskog). Na sreću, istodobno je sve više znanstvenih i stručnih knjiga i članaka koje su napisali hrvatski eksperti za biblijske znanosti.

Tomu stvaralačkomu valu na premlenom hrvatskom jezičinom čitateljskom prostoru, utemeljeno pretpostavljam, daje važan prilog i zamah knjiga *I riječ je Božja rasla: Od kerigme do evanđelja* prof. dr. sc. Marija Cifraka, bibličara, pročelnika Katedre Svetoga Pisma Novog zavjeta na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Knjigu je autor posvetio svojemu redovničkomu franjevačkomu subratu, kolegi, bibličaru te višegodišnjemu profesoru na istom fakultetu, *in piam memoriam Izidor Herman OFM (1948. — 2006.)*.

Mario Cifrak minuciozno je istražio i čitljivo predstavio biblijsku temu o kerigmi i evanđelju. Zahvaljujući baš činjenici da je kerigma dobila pisani oblik, čitatelj tih novozavjetnih tekstova u postkerigmatskom vremenu ima hermeneutičku mogućnost kojom se može staviti u kontinuitet sa samom ranokršćanskom kerigmom, a time i sa središnjim događajem spasenja, osobom i djelom Isusa Krista.

Knjiga *I riječ je Božja rasla: Od kerigme do evanđelja* znanstvenom istraživačkom trijeznošću i akribijom *sljedi* kerigmu na njezinu putu preobrazbe u pisano evanđelje. Upravo to praćenje kerigme u njezinu postajanju novozavjetnim tekstom bilo je odlučno za strukturu teksta knjige. Njezin prvi dio pod naslovom *Djela apostolska* (str. 7–86) detektira kerigmatske oblike ponajprije iz Petrovih govora i u fenomenu Pavla u Djelima. Stoga su i glavni podnaslovi prvoga dijela knjige *Petrovi govori* (str. 10–28) i *Pavlov lik u Djelima apostolskim* (str. 29–86). Dio knjige o